

Sąd Najwyższy
Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw
Publicznych

12/2017

BIULETYN
SĄDU NAJWYŻSZEGO
Izba Pracy Ubezpieczeń Społecznych
i Spraw Publicznych

REDAKCJA
Eliza Maniewska

WSPÓŁPRACA
Daniel Eryk Lach, Michał Raczkowski, Ewa Przedwojska

SEKRETARZ REDAKCJI
Izabela Twardowska- Mędrek
tel. 22 530 83 54

WYDAWCA:
Sąd Najwyższy
00-951 Warszawa, Plac Krasińskich 2/4/6
www.sn.pl

Spis treści

I. UCHWAŁY

Odpowiedzialność za naruszenie wymagań jakościowych paliw (III SZP 3/17)..4

II. ZAGADNIENIA PRAWNE DO ROZTRZYGNIECIA

Środki odwoławcze od orzeczenia wydanego przez asesora sądowego (III PZP 4/17).....4

III. PRZEGLĄD ORZECZNICTWA IZBY

Komunikaty do orzeczeń zapadłych w grudniu 2017 r. (dr Eliza Maniewska).....7

Tezy bieżących orzeczeń (Ewa Przedwojska).....11

IV. OPRACOWANIA I ANALIZY

dr Michał Raczkowski

Odpowiedzialność za naruszenie wymagań jakościowych paliw
(Notatka do sprawy III SZP 3/17).....18

I. UCHWAŁY

Odpowiedzialność za naruszenie wymagań jakościowych paliw

Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 grudnia 2017 r. (III SZP 3/17)

Odmówiono podjęcia uchwały.

K. Staryk, B.Cudowski, A.Wróbel

Sąd Najwyższy wydał postanowienie po rozpatrzeniu zagadnienia prawnego przekazanego przez Sąd Apelacyjny w W. postanowieniem z dnia 26 czerwca 2017 r., VI ACa 65/16:

"Czy nałożenie w art. 3 ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o systemie monitorowania i kontrolowania jakości paliw (t.j. Dz.U. z 2016 r., poz. 1928 ze zm.) na przedsiębiorcę obowiązku wprowadzania do obrotu paliwa ciekłego spełniającego wymogi jakościowe wynikające z przepisów prawa i penalizacja niewywiązania się z tego obowiązku jako czynu zawinionego w świetle art. 31 tej ustawy wyłącza możliwość objęcia tego obowiązku przepisem art. 56 ust. 1 pkt 12 ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. - Prawo energetyczne (t.j. Dz.U. z 2017 r., poz. 220 ze zm.), jeżeli w koncesji nie określono dodatkowych wymogów określających jakość tego paliwa?"

II. ZAGADNIENIA PRAWNE DO ROZTRZYgniĘCIA

Środki odwoławcze od orzeczenia wydanego przez asesora sądowego (III PZP 4/17)

Postanowieniem z dnia 29 listopada 2017 r. Sąd Okręgowy w W. zwrócił się do Sądu Najwyższego z pytaniem prawnym:

„czy od orzeczenia asesora sądowego, który w okresie przed powierzeniem obowiązków sędziego w trybie przewidzianym w art. 106i § 7 i 8 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2016 r. poz. 2062 j.t. ze zm.) - na podstawie art. 106i § 10 w zw. z art. 2 ust. 2a tej ustawy wykonuje zadania z zakresu ochrony prawnej, inne niż wymiar sprawiedliwości wskazane w art. 2 § 2 w/w ustawy przysługuje na podstawie art. 394 § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2016 r. poz. 1822 j.t. ze zm.) zażalenie do sądu drugiej instancji czy też skarga o której mowa w art. 398²² § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego?"

Sąd Okręgowy uzasadniając przedstawienie pytania wskazał, że ustawy procesowe nie uzależniły orzeczenia od rodzaju sprawy – z zakresu wymiaru

sprawiedliwości iż zakresu ochrony prawnej, lecz od kryterium podmiotowego – orzeczenia referendarzy sądowych oraz orzeczenia sądu.

W myśl art. 394 § 1 k.p.c. na postanowienia sądu pierwszej instancji kończące postępowanie w sprawie oraz postanowienia wymienione w pkt 1-12 tego przepisu przysługuje zażalenie do sądu drugiej instancji.

Zgodnie z art. 398 § 1 k.p.c. na orzeczenia referendarza sądowego co do istoty sprawy oraz na orzeczenia kończące postępowanie, jak również na orzeczenia, o których mowa w art. 394 § 1 pkt 1, 2, 4 i 5-9, przysługuje skarga, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

W art. 394 k.p.c. i art. 398²² k.p.c. ustawodawca przewidział zatem dwa odrębne środki zaskarżenia w zależności od rodzaju orzeczenia, tj. odpowiednio od orzeczenia referendarza sądowego i od postanowienia sądu oraz zarządzenia Przewodniczącego. Formę orzeczenia referendarza sądowego ustawy procesowe zastrzegają dla orzeczeń wydawanych przez referendarzy i od tych orzeczeń przysługuje skarga. Od postanowienia wydanego przez sąd przysługuje zażalenie. Na gruncie ustaw procesowych zdaje się nie być miejsca na trzeci rodzaj orzeczenia. Należy zatem zadać pytanie, jak należy traktować orzeczenia asesorów sądowych przed powierzeniem im pełnienia obowiązków sędziego, a co za tym idzie - jakiego rodzaju środki odwoławcze od nich przysługują.

Zdaniem Sądu Okręgowego po pierwsze można przyjąć, że orzeczenia wydawane przez asesorów sądowych, którym nie powierzono obowiązków sędziego, należy traktować jak orzeczenia referendarzy sądowych, co oznacza wprost, że w miejsce środków odwoławczych (apelacji, zażalenia) przysługuje na nie skarga. Do wniosku takiego prowadzi przyjęcie, że zażalenie jako środek zaskarżenia przysługuje tylko wówczas, gdy decyzja została podjęta w ramach sprawowania wymiaru sprawiedliwości, a te zadania wykonują wyłącznie sędziowie oraz asesory sądowi - ale od momentu, w którym następuje powierzenie im obowiązków sędziego (art. 2 § 1 i 1a w zw. z art. 175 ust. 1 Konstytucji RP). Przy takiej wykładni zakresu zadań wykonywanych przez asesora sądowego, których datą graniczną są zdarzenia określone w art. 106i § 8 u.s.p. można uznać, że do czasu rozpoczęcia wykonywania zadań z zakresu wymiaru sprawiedliwości (art. 2 § 1a u.s.p.) od decyzji podejmowanych przez asesora sądowego w ramach zadań z zakresu ochrony prawnej, innych niż wymiar sprawiedliwości, właściwy środek zaskarżenia stanowi skarga na orzeczenie referendarza sądowego na podstawie art. 398²² § 1 k.p.c.

Po drugie, uzasadnione może być stanowisko, zgodnie z którym orzeczenia wydawane przez asesorów sądowych, którym nie powierzono obowiązków sędziego, należy traktować jak orzeczenia sądu, co oznacza wprost, że przysługującym od nich środkami odwoławczymi są zażalenia i apelacje (np. od wpisu w księdze wieczystej) lub inne środki przewidziane przez ustawy procesowe (np. sprzeciw od nakazu zapłaty). Ukształtowanie kompetencji asesora sądowego w okresie pomiędzy objęciem przez niego stanowiska, a prawnie skutecznym powierzeniem pełnienia obowiązków sędziego, wskazuje bowiem, że asesor może wykonywać czynności z zakresu ochrony prawnej na takich samych zasadach jak sędziowie. Uprawnienie do wykonywania zadań z zakresu ochrony prawnej zarówno przez asesorów sądowych

jak i sędziów zostało zamieszczone w tym samym przepisie, tj. w art. 2 § 2a u.s.p. Ponadto żaden z przepisów ustawy prawo o ustroju sądów powszechnych dotyczących asesorów sądowych nie odwołuje się do regulacji dotyczących referendarzy sądowych. Jak wskazano wyżej, ustawy procesowe nie uzależniły orzeczenia od rodzaju sprawy - z zakresu wymiaru sprawiedliwości i z zakresu ochrony prawnej, lecz od kryterium podmiotowego - orzeczenia referendarzy sądowych oraz orzeczenia sądu. Zatem sąd może wydawać orzeczenia zarówno w zakresie wymiaru sprawiedliwości jak i ochrony prawnej. W składzie sądu może brać udział zarówno sędzia jak i asesor sądowy. Skoro asesor sądowy nie jest referendarzem, to być może orzekać wyłącznie jako członek składu sądu - w sprawach, w których zgodnie z art. 2 § 1a lub zgodnie z art. 2 § 2a u.s.p. ma prawo orzekać, z zatem przed uzyskaniem votum - tylko w sprawach z zakresu ochrony prawnej. Zaznaczenia wymaga, że zgodnie z ustawami procesowymi od orzeczenia sądu przysługują inne środki odwoławcze niż od orzeczenia referendarza sądowego, niezależnie od tego, czy orzeczenie wydał sędzia, czy asesor sądowy. Art 2 § 2a oraz art. 106i § 10 u.s.p. powierzają asesorom sądowym wykonywanie zadań z zakresu ochrony prawnej innych niż wymiar sprawiedliwości i nie odwołują się do czynności powierzonych referendarzom sądowym. Taka metoda regulacji może oznaczać, że asesorom sądowym przysługuje odrębna od referendarzy legitymacja do wykonywania zadań z zakresu ochrony prawnej. Ustawa prawo o ustroju sądów powszechnych reguluje wyłącznie kompetencje do orzekania sędziów, asesorów sądowych i referendarzy sądowych, lecz nie reguluje trybu w jakim następuje wydanie orzeczenia. Dopiero ustawy procesowe stanowią, że referendarz nie orzeka jako sąd, lecz jako osoba posiadająca kompetencje z zakresu ochrony prawnej. Należy ponadto zwrócić uwagę na pewnego rodzaju wyjątkowość skargi, która jak wskazał ustawodawca, przysługują wyłącznie na orzeczenie referendarza sądowego. Jeżeli zatem nie ma podstaw do wyodrębnienia asesora sądowego jako odrębnego od sądu organu lub stosowania do asesorów przepisów proceduralnych dotyczących skargi, być może orzeczenia asesorów w okresie przed uzyskaniem votum, należy traktować jak orzeczenia sądu od których na podstawie art. 394 § 1 k.p.c. przysługuje zażalenie do sądu drugiej instancji.

Sąd Okręgowy wskazał, że przyjęcie pierwszego z przedstawionych stanowisk, prowadziłoby do dualizmu środków zaskarżenia przysługujących na orzeczenia asesora. Rodzaj środka odwoławczego były bowiem uzależnione od tego, czy asesorowi powierzono już czynności z zakresu wymiaru sprawiedliwości, czy też nie. Skoro bowiem asesor, któremu powierzono czynności z zakresu wymiaru sprawiedliwości, może wykonywać czynności z zakresu ochrony prawnej, konieczne byłoby wskazywanie w sentencji orzeczenia, czy zostało ono wydane przez asesora sądowego, któremu powierzono już zadania z zakresu wymiaru sprawiedliwości, czy też asesora sądowego, który wykonuje jedynie czynności z zakresu ochrony prawnej. W przeciwnym razie strona nie będzie wiedziała jakiego rodzaju środek odwoławczy będzie jej przysługiwał.

III. PRZEGLĄD ORZECZNICTWA IZBY

dr Eliza Maniewska

Komunikaty do orzeczeń zapadłych w grudniu 2017 r.

Przez zwrot "pracodawca ubezpieczył pracownika na życie" zawarty w art. 93 § 7 k.p. należy rozumieć sytuację, w której pracodawca ubezpieczył pracownika, a ryzyko ubezpieczeniowe obejmuje zdarzenie w postaci śmierci ubezpieczonego pracownika. Art. 93 § 7 k.p. znajduje zastosowanie również w sytuacji śmierci pracownika, którego pracodawca ubezpieczył od następstw nieszczęśliwych wypadków a zawarta umowa ubezpieczenia od następstw nieszczęśliwych wypadków, o której mowa w art. 829 § 1 pkt 2 k.c., obejmuje ryzyko śmierci ubezpieczonego pracownika wskutek nieszczęśliwego wypadku.

komunikat do orzeczenia: III PK 10/17, wyrok SN z 20 grudnia 2017 r.

skład sędziowski: SSN Bogusław Cudowski, SSN Krzysztof Staryk, SSN Andrzej Wróbel

sprawozdawca: SSN Bogusław Cudowski

Postanowienie sądu drugiej instancji oddalające wniosek strony o uzupełnienie wyroku co do zwrotu kosztów procesu (art. 351 § 2 k.p.c.) jest postanowieniem, którego przedmiotem jest zwrot kosztów procesu, o którym mowa w art. 394² § 1 k.p.c. Postanowienie sądu drugiej instancji odrzucające zażalenie na takie postanowienie z powodu niedopuszczalności wymienionego środka zaskarżenia jest więc postanowieniem sądu drugiej instancji kończącym postępowanie w sprawie w rozumieniu art. 394¹ § 2 k.p.c., na które przysługuje zażalenie do Sądu Najwyższego, o ile w sprawie przysługuje skarga kasacyjna.

komunikat do orzeczenia: II UZ 106/17, postanowienie SN z 19 grudnia 2017 r.

skład sędziowski: SSN Bogusław Cudowski, SSN Maciej Pacuda, SSN Jerzy Kuźniar

sprawozdawca: SSN Maciej Pacuda

1. Legitymowanie się poświadczeniem na formularzu A1 o podleganiu ubezpieczeniu społecznemu w państwie członkowskim miejsca wykonywania pracy najmniej nie może być ignorowane przy ustaleniu ustawodawstwa mającego zastosowanie do zainteresowanego w trybie art. 16 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009.

2. Zgodnie z art. 5 rozporządzenia 987/2009, dokumenty wydane przez instytucje ubezpieczeniowe dla celów stosowania przepisów Tytułu II rozporządzenia 883/2004 są akceptowane przez instytucje pozostałych państw członkowskich tak długo, jak długo nie zostaną wycofane lub uznane za nieważne przez państwo członkowskie, w którym zostały wydane.

3. W przypadku wątpliwości inna instytucja ubezpieczeniowa może zwrócić się do instytucji, która wydała dany dokument, z wnioskiem o ponowne zbadanie zasadności

jego poświadczenia. Jeżeli zostanie stwierdzone, że został wydany nieprawidłowo, powinien zostać wycofany.

komunikat do orzeczenia: II UZ 109/17, postanowienie SN z 19 grudnia 2017 r.

skład sędziowski: SSN Bogusław Cudowski, SSN Maciej Pacuda, SSN Jerzy Kuźniar
sprawozdawca: SSN Jerzy Kuźniar

Kilkudniowe szkolenie organizowane przez związek zawodowy w godzinach przeznaczonych na pracę nie stanowi czynności, o której mowa w art.31 ust. 3 ustawy z dnia 23 maja 1990 r. o związkach zawodowych (tekst jednolity: Dz. U. z 2015 r., poz. 1881).

komunikat do orzeczenia: II PK 322/16, wyrok SN z 14 grudnia 2017 r.

skład sędziowski: SSN Jerzy Kuźniar, SSN Piotr Prusinowski, SSN Małgorzata Wrębiakowska-Marzec
sprawozdawca: SSN Piotr Prusinowski

Systematyczne wykonywanie typowych usług z zakresu księgowości sprzeciwia się możliwości uznania ich za dzieło w rozumieniu art. 627 k.c.

komunikat do orzeczenia: I UK 26/17, wyrok SN z 12 grudnia 2017 r.

skład sędziowski: SSN Bohdan Bieniek, SSN Krzysztof Staryk, SSN Zbigniew Korzeniowski
sprawozdawca: SSN Bohdan Bieniek

Praca zgrzewacza nie jest pracą w szczególnych warunkach ujętą w wykazie A do rozporządzenia z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, dział XIV, poz. 12, Prace przy spawaniu i wycinaniu elektrycznym, gazowym i atomowodorowym.

komunikat do orzeczenia: I UK 501/16, wyrok SN z 12 grudnia 2017 r.

skład sędziowski: SSN Bohdan Bieniek, SSN Krzysztof Staryk, SSN Zbigniew Korzeniowski
sprawozdawca: SSN Zbigniew Korzeniowski

Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie jest zobligowany, przy ustalaniu prawa do renty, do uwzględnienia okresu nieskładkowego w postaci opieki sprawowanej w Polsce nad członkiem rodziny, w przypadku, gdy ubezpieczony nie udowodnił w Polsce żadnych okresów składkowych podlegania ubezpieczeniu społecznemu, a ma okresy składkowe w innych państwach Unii Europejskiej, uwzględnione przy ustalaniu prawa do renty przez instytucję innego państwa członkowskiego, którego ustawodawstwu zainteresowany ostatnio obowiązkowo podlegał

(art. 57 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w związku z art. 6 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego oraz w związku art. 12 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z dnia 16

września 2009 r. dotyczące wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego).

komunikat do orzeczenia: I UK 514/16, wyrok SN z 12 grudnia 2017 r.

skład sędziowski: SSN Bohdan Bieniek, SSN Krzysztof Staryk, SSN Zbigniew Korzeniowski

sprawozdawca: SSN Krzysztof Staryk

Wypowiedzenie pracownikowi umowy o pracę z zawinionego błędu pracodawcy w treści "wewnętrznego" zakładowego układu zbiorowego pracy lub z polecenia czy z wyraźnego oczekiwania pracodawcy jest niezgodne z prawem i nieuzasadnione (art. 45 § 1 k.p.).

komunikat do orzeczenia: I PK 336/16, wyrok SN z 7 grudnia 2017 r.

skład sędziowski: SSN Zbigniew Myszka, SSN Maciej Pacuda, SSN Małgorzata Wrębiakowska-Marzec

sprawozdawca: SSN Zbigniew Myszka

Zapewnienie pracownikowi bezpłatnego noclegu (§ 16 rozporządzenia Ministerstwa Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 29 stycznia 2013 r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce strefy budżetowej z tytułu podróży służbowej, Dz. U. z 2013 r., poz. 167) wymaga ustalenia, że skorzystanie z baz noclegowych utworzonych przez pracodawcę było realne i technicznie możliwe.

komunikat do orzeczenia: II PK 280/16, wyrok SN z 7 grudnia 2017 r.

skład sędziowski: SSN Bohdan Bieniek, SSN Jolanta Frańczak, SSN Krzysztof Staryk
sprawozdawca: SSN Bohdan Bieniek

Należy uwzględnić wniosek o zasiłek macierzyński kobiety prowadzącej działalność gospodarczą w sytuacji, gdy złożenie do sądu wniosku o przysposobienie nastąpiło w okresie opłacania składek na ubezpieczenie społeczne chorobowe, a następnie działalność gospodarcza została zawieszona z uwagi na konieczność całodobowej opieki nad dzieckiem, a po jej podjęciu i wznowieniu opłacania składek na ubezpieczenie chorobowe zostało wydane orzeczenie sądu o przysposobieniu i złożony wniosek o zasiłek macierzyński.

komunikat do orzeczenia: II UK 619/16, wyrok SN z 7 grudnia 2017 r.

skład sędziowski: SSN Bohdan Bieniek, SSN Jolanta Frańczak, SSN Krzysztof Staryk
sprawozdawca: SSN Jolanta Frańczak

Podstawy do nabycia prawa emerytury z tytułu opieki nad dzieckiem w myśl art. 186 ust. 3 w związku z art. 195 pkt 5 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 1383) oraz w myśl art. 58 ust.3 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (jednolity tekst: Dz. U. z 2017 r., poz. 1952), są od siebie niezależne. Wybór właściwej podstawy zależy od spełnienia określonych przesłanek, a nie od dnia złożenia wniosku.

komunikat do orzeczenia: II UK 620/16, wyrok SN z 7 grudnia 2017 r.

skład sędziowski: SSN Bohdan Bieniek, SSN Jolanta Frańczak, SSN Krzysztof Staryk
sprawozdawca: SSN Bohdan Bieniek

Wykonywana do dnia 1 stycznia 2009 r. praca polegająca na dozorcze inżyniersko-technicznym na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie A stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm. - dział XIV, poz. 24 tego wykazu) może być kwalifikowana jako praca o szczególnym charakterze polegająca na bezpośrednim sterowaniu procesami technologicznymi mogącymi stwarzać zagrożenie wystąpienia poważnej awarii przemysłowej ze skutkami dla bezpieczeństwa publicznego (poz. 13 załącznika nr 2 do ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych, jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 664 ze zm.), co stanowi jedną z przesłanek nabycia prawa do emerytury pomostowej z art. 49 tej ustawy.

komunikat do orzeczenia: II UK 30/17, postanowienie SN z 6 grudnia 2017 r.

skład sędziowski: Prezes SN Józef Iwulski
sprawozdawca: Prezes SN Józef Iwulski

Oceniając przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 1 k.p.c.), Sąd Najwyższy nie bierze pod rozwagę dodatkowego wniosku (dodatkowego uzasadnienia wniosku) o przyjęcie skargi, złożonego po upływie terminu do jej wniesienia (art. 398⁵ k.p.c.) bez wezwania przewodniczącego w sądzie drugiej instancji (art. 398⁶ § 1 k.p.c.).

komunikat do orzeczenia: II UK 33/17, postanowienie SN z 6 grudnia 2017 r.

skład sędziowski: Prezes SN Józef Iwulski
sprawozdawca: Prezes SN Józef Iwulski

Ocena, czy sprawa z odwołania od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych ustalającej "zerową" podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie zdrowotne z uwagi na niepodleganie ubezpieczeniu zdrowotnemu z tytułu umów cywilnoprawnych z osobą trzecią, na podstawie których ubezpieczony wykonywał pracę na rzecz swojego pracodawcy (art. 8 ust. 2a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 993 ze zm.), bez uprzedniej decyzji dyrektora oddziału wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia (art. 109 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 1938), jest sprawą o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia zdrowotnego, w której skarga kasacyjna przysługuje niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia (art. 398² § 1 zdanie pierwsze i drugie k.p.c.), zależy od ustalenia, czy ZUS wydał decyzję stwierdzającą, że zleceniobiorca podlegał obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym z tytułu wykonywania pracy na rzecz swojego pracodawcy.

komunikat do orzeczenia: II UZ 95/17, postanowienie SN z 6 grudnia 2017 r.

skład sędziowski: SSN Bohdan Bieniek, SSN Beata Gudowska, Prezes SN Józef Iwulski

sprawozdawca: Prezes SN Józef Iwulski

W razie nieprzerwanego podlegania ubezpieczeniom chorobowym z tytułu prowadzenia własnej pozarolniczej działalności, a następnie z tytułu współpracy przy prowadzeniu takiej działalności przez inną osobę, w tym także i w szczególności przez osobę bliską, do ustalenia podstawy wymiaru zasiłku chorobowego przyjmuje się przeciętny przychód za okres 12 miesięcy kalendarzowych poprzedzających miesiąc, w którym powstała niezdolność do pracy (art. 48 ustawy zasiłkowej).

komunikat do orzeczenia: II UK 605/16, wyrok SN z 5 grudnia 2017 r.

skład sędziowski: SSN Jerzy Kuźniar, SSN Zbigniew Myszka, SSN Małgorzata Wrębiakowska-Marzec

sprawozdawca: SSN Zbigniew Myszka

Ewa Przedwojska

Tezy bieżących orzeczeń

Sprawy z zakresu prawa pracy

Rozwiązanie stosunku pracy bez wypowiedzenia z winy pracownika

Wyrok SN z dnia 28 listopada 2017 r., III PK 163/16
Sędzia spraw. D. Miąsik

Dyrektor sprzedaży salonu samochodowego ciężko narusza podstawowe obowiązki pracownika, gdy mimo zakresu obowiązków, poleceń pracodawcy oraz własnych zapewnień nie uzupełnia braków w dokumentacji sprzedażowej, narażając w konsekwencji pracodawcę na kary z tytułu wadliwego wykonywania umowy dealerskiej.

Wyrok SN z dnia 17 października 2017 r., II PK 278/16
Sędzia spraw. H. Kiriło

1. Przepis art. 52 § 1 pkt 2 k.p. odróżnia stan faktyczny, przy którym popełnienie przez pracownika przestępstwa jest "oczywiste", od stanu faktycznego, przy którym popełnienie przestępstwa zostało stwierdzone prawomocnym wyrokiem. Obydwa te stany faktyczne są od siebie niezależne i każdy z nich umożliwia zakładowi pracy rozwiązanie z pracownikiem umowy o pracę bez wypowiedzenia, przy czym miesięczny termin, przewidziany w przepisie art. 52 § 2 k.p., rozpoczyna bieg - w razie skazania pracownika - od dnia uzyskania przez zakład pracy wiadomości o wydaniu prawomocnego wyroku skazującego, choćby już wcześniej upłynął miesięczny termin liczony od uzyskania przez zakład pracy wiadomości o popełnieniu przez pracownika oczywistego przestępstwa.

2. Sąd pracy ma prawo, a nie obowiązek zawiesić postępowanie do czasu zakończenia postępowania karnego o przypisywane przez pracodawcę pracownikowi oczywiste przestępstwo stanowiące przesłankę rozwiązania umowy o pracę. Jeśli sąd na podstawie zgromadzonego materiału dowodowego dojdzie do przekonania, że pracownik dopuścił się zarzucanego mu czynu i uważa, że to przekonanie nie zostanie podważone w procesie karnym, może zdecydować o niezawieszaniu postępowania, zwłaszcza, gdy sprawa o roszczenia ze stosunku pracy jest w końcowej fazie, a proces karny na samym początku, aczkolwiek w razie prawomocnego uniewinnienia pracownika w procesie karnym od przedmiotowego przestępstwa należy liczyć się z możliwością złożenia przez pracownika skargi o wznowienie postępowania w sprawie pracowniczej. Jeśli jednak w ocenie sądu materiał dowodowy nasuwa wątpliwości co do przebiegu zdarzenia, a doszło do podjęcia przez prokuraturę postępowania w sprawie zarzucanego pracownikowi czynu należy rozważyć celowość zawieszenia postępowania sądowego w sprawie pracowniczej do zakończenia sprawy karnej.

Nauczyciel akademicki

Wyrok SN z dnia 10 października 2017 r., II PK 262/16
Sędzia spraw. B. Bieniek

Katalog "innych ważnych przyczyn" dotyczących wypowiedzenia stosunku pracy nauczyciela akademickiego zatrudnionego na podstawie mianowania, powinien być proporcjonalnie zbieżny z wagą powodów przedstawionych do zaopiniowania organowi uczelni w trybie art. 125 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym (j.t. Dz.U. z 2016 r., poz. 1842).

Rozwiązanie stosunku pracy – ogólnie

Wyrok SN z dnia 15 listopada 2017 r., III PK 161/16
Sędzia spraw. P. Prusinowski

Posłużenie się przez pracodawcę tak zwaną "łapówką kontrolowaną" z reguły nie może zostać zakwalifikowane jako ciężkie naruszenie obowiązków pracowniczych (art. 52 § 1 pkt 1 k.p.). Roszczenie pracownika może być jednak oceniane w świetle zasad współzycia społecznego (art. 8 k.p.).

Regulamin wynagradzania

Wyrok SN z dnia 26 września 2017 r., II PK 228/16
Sędzia spraw. B. Bieniek

Postawienie pracodawcy w stan likwidacji umożliwia wypowiedzenie (jednostronne) regulaminu wynagradzania.

Wyrok SN z dnia 12 października 2017 r., II PK 269/16
Sędzia spraw. D. Miąsik

Pracodawca może uchylić jednostronnie ustalony regulamin wynagradzania, gdy propozycja zastąpienia go nowym regulaminem została odrzucona przez związki zawodowe mimo zagrożenia upadłością.

Podróż służbowa (Ryczałt z tytułu podróży służbowej)

Uchwała SN z dnia 26 października 2017 r., III PZP 2/17
Sędzia spraw. J. Frańczak, P. Prusinowski

Ryczałt za nocleg w podróży służbowej kierowcy zatrudnionego w transporcie międzynarodowym może zostać określony w układzie zbiorowym pracy lub w regulaminie wynagradzania albo w umowie o pracę (art. 77⁵ § 3 k.p.) poniżej 25% limitu, o którym mowa w § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju (Dz. U. Nr 236, poz. 1991 ze zm.) oraz w § 16 ust. 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 stycznia 2013 r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej (Dz. U. poz. 167).

Zakaz konkurencji - przejście zakładu pracy na innego pracodawcę

Uchwała SN z dnia 4 października 2017 r., III PK 143/16
Sędzia spraw. J. Strusińska- Żukowska

Pracodawca przejmujący zakład pracy może stać się stroną umowy o zakazie konkurencji po ustaniu stosunku pracy, zawartej przez pracownika z poprzednim pracodawcą (art. 101² § 1 k.p.), jeżeli podstawą prawną przejścia stanowiły przepisy przewidujące sukcesję uniwersalną (np. art. 494 § 1 k.s.h.).

Rozwiązanie stosunku pracy - konsultacja związkowa

Uchwała SN z dnia 5 października 2017 r., I PK 270/16
Sędzia spraw. JK. Staryk

Upływ nadmiernie długiego okresu między przeprowadzeniem konsultacji zamiaru wypowiedzenia z organizacją związkową a datą wypowiedzenia umowy o pracę, który występuje w przypadku upływu jednego roku między tymi czynnościami, implikuje ocenę, że brak ponowienia konsultacji związkowej, narusza tryb z art. 38 k.p.

Sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych

Renta rodzinna

Wyrok SN z dnia 5 października 2017 r., I UK 411/16
Sędzia spraw. Z. Myszka

Na przyjęte na wychowanie w ramach rodziny zastępczej lub rodzinnego domu dziecka wnuki, rodzeństwo i inne dzieci (niebędące wnukami lub rodzeństwem lub niespokrewnione) nie przysługuje prawo do renty rodzinnej według art. 67 ust. 1 pkt 2 in fine ustawy emerytalnej, w brzmieniu obowiązującym od 1 stycznia 2012 r. (art. 213

ustawy o wspieraniu rodziny) tylko wtedy, gdy rodzinie zastępczej lub prowadzącemu rodzinny dom dziecka zostały przyznane lub wymienione podmioty mogą ubiegać się o skuteczne nabycie odrębnych świadczeń materialnych i niematerialnych, o których mowa w przepisach ustawy o wspieraniu rodziny, a w szczególności świadczeń pieniężnych na pokrycie kosztów utrzymania dziecka, o których mowa w jej art. 80 i 81.

Podstawa wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne

Wyrok SN z dnia 20 września 2017 r., I UK 341/16
Sędzia spraw. J. Frańczak

Możliwość zmniejszenia proporcjonalnie podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne na zasadach określonych w art. 18 ust. 10 w związku z art. 18 ust. 9 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz. U. z 2016 r., poz. 963 ze zm.), mają tylko osoby deklarujące najniższą podstawę wymiaru składek.

Koordinacja systemów zabezpieczenia społecznego

Wyrok SN z dnia 5 lipca 2017 r., II UK 302/16
Sędzia spraw. M. Pacuda

Użyte w art. 14 ust. 3 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r. dotyczącego wykonywania rozporządzenia nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego zwroty: „zwykle prowadzi znaczną część działalności”, „prowadzi działalność od pewnego czasu przed dniem...”, czy też „musi spełniać wymogi konieczne do jej podjęcia po powrocie”, interpretowane już tylko z uwzględnieniem reguł językowych wcale nie oznaczają, że prowadzenie działalności ma trwać nieprzerwanie aż do dnia wyjazdu do pracy za granicą. Przeciwnie, należy uznać, że zwroty te powinny rozumiane wyłącznie jako potwierdzenie rzeczywistego prowadzenia działalności charakteryzującej się stałością i ciągłością, ale niekoniecznie w okresie bezpośrednio poprzedzającym moment, w którym osoba prowadząca działalność udaje się do innego państwa członkowskiego w celu wykonywania tam podobnej działalności

Wypadek przy pracy

Wyrok SN z dnia 26 września 2017 r., II UK 422/16
Sędzia spraw. H. Kiryło

Nawet opowiadając się za wąskim ujęciem zewnętrznej przyczyny wypadku przy pracy w rozumieniu art. 3 ust. 1 ustawy dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 1773 ze zm.) i przyjmując, że przyczyny tej nie stanowi codzienna, nawet ciężka praca, jeśli w dniu zdarzenia nie wystąpiły nadzwyczajne okoliczności w jej świadczeniu, trzeba uznać za ową nadzwyczajną okoliczność nadmierne przemęczenie pracownika między innymi ponadnormatywną pracą w dniu wypadku lub (wyjątkowo) w dłuższym okresie czasu. Pogląd ten jest tym bardziej uzasadniony, jeśli pracy w godzinach nadliczbowych towarzyszą szczególnie

- niekorzystne warunki atmosferyczne, w jakich była ona wykonywana oraz wystąpienie dodatkowego czynnika w postaci stresu.

Praca w szczególnych warunkach

Wyrok SN z dnia 26 września 2017 r., II UK 142/16
Sędzia spraw. H. Kiryło

Z punktu widzenia językowej analizy treści przepisu zawartego w wykazie A dziale VIII poz. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (jednolity tekst: Dz.U. z 1983 r. Nr 8, poz. 43 ze zm.) uzasadniona jest teza, że prawodawcy chodzi w nim o załadunek, wyładunek i przeładunek wymienionych w nim materiałów szczególnych, a nie wszelkich materiałów.

Ubezpieczenie społeczne - ogólnie

Wyrok SN z dnia 26 września 2017 r., II UK 418/16
Sędzia spraw. B. Gudowska

Wpłacenie składki na dobrowolne ubezpieczenie chorobowe może być odczytywane jako wynikający z takiej czynności konkludentny wniosek o objęcie ubezpieczeniem, do którego ma zastosowanie przepis art. 14 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Podejmujący taką czynność ubezpieczony nie formułuje jednak oświadczenia o objęcie ubezpieczeniem od określonego terminu, co wyłącza możliwość skorzystania z uregulowania zawartego w art. 14 ust. 1a tej ustawy, przewidującego objęcie dobrowolnym ubezpieczeniem chorobowym od poprzedzającego opłacenie składki dnia wskazanego we wniosku.

Zasiłek macierzyński

Wyrok SN z dnia 5 października 2017 r., I UK 395/16
Sędzia spraw. K. Staryk

Za podlegającą ubezpieczeniom społecznym na podstawie art. 6 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (aktualny jednolity tekst: Dz. U. z 2017 r., poz. 1778 ze zm.) należało uznać tylko te osoby, których zamiarem przed 1 stycznia 2016 r. było prowadzenie działalności gospodarczej przez długi czas (z wyjątkiem pozarolniczej działalności sezonowej, trwającej kilka miesięcy).

Wysokość emerytury

Wyrok SN z dnia 20 września 2017 r., I UK 339/16
Sędzia spraw. B. Gudowska

Obliczenie emerytury na zasadach wynikających z art. 26 w związku z art. 55 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst Dz. U. z 2016 r., poz. 963 ze zm.) możliwe jest tylko w razie kontynuowania po

ukończeniu wieku emerytalnego ubezpieczenia rozpoczętego przed ukończeniem tego wieku tj. podlegania obowiązkowo lub dobrowolnie ubezpieczeniom społecznym w sposób ciągły, nieprzerwany do czasu zgłoszenia wniosku o emeryturę nie wcześniej, niż po dniu 21 grudnia 2008 r.

Emerytura

Uchwała SN z dnia 19 października 2017 r., III UZP 6/17
Sędzia spraw. J. Strusińska-Żukowska

Przy ustalaniu wysokości emerytury na podstawie art. 26 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz. U. z 2017 r., poz. 1383 ze zm.) ubezpieczonemu, o którym mowa w art. 55 w związku z art. 55a ust. 1 tej ustawy, podstawę obliczenia świadczenia pomniejsza się o sumę kwot emerytury pobranej przed ustaleniem prawa do emerytury z tytułu osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego w wysokości przed obliczeniem zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie zdrowotne (art. 55a ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych) także wtedy, gdy określone w art. 27 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych warunki uprawniające do emerytury spełnił przed 1 maja 2015 r., a z wnioskiem o świadczenie wystąpił po tej dacie.

Sprawy różne

Apelacja

Postanowienie SN z dnia 19 października 2017 r., II PZ 22/17
Sędzia spraw. Z. Korzeniowski

Po przywróceniu do pracy pracownik w apelacji może żądać zmiany wyroku i zasądzenia odszkodowania, gdy twierdzi, że pracodawca uległ likwidacji (art. 383 k.p.c.). *Gravaminis* może wynikać z żądania wyższego odszkodowania niż z przywrócenia do pracy.

Wznowienie postępowania emerytalno-rentowego

Wyrok SN z dnia 19 października 2017 r., II UK 454/16
Sędzia spraw. R. Spyt

Nowe dowody w rozumieniu art. 114 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz. U. z 2017 r., poz. 1383 ze zm.) mogą być dowodami osobowymi i dotyczyć zanegowanych przez sąd faktów w poprzednim postępowaniu o świadczenie, byle byłyby to dowody "nowe", a więc niepowołane przez stronę (nieanalizowane w poprzednim postępowaniu), przy czym konieczne jest, aby miały one potwierdzać okoliczności mające wpływ na prawo do świadczeń lub ich wysokość.

Przewlekłość postępowania

Postanowienie SN z dnia 19 października 2017 r., III SPP 44/17
Sędzia spraw. K. Staryk

Pełnomocnik strony w sprawie o rozwód, który nie składa wniosku o skierowanie sprawy na termin rozprawy apelacyjnej poza kolejnością wpływu, ze wskazaniem, że występuje szczególnie uzasadniony przypadek, nie może skutecznie domagać się stwierdzenia przewlekłości postępowania, gdy rozprawa apelacyjna została wyznaczona po roku oczekiwania, zgodnie z kolejnością wpływu (§ 56 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 grudnia 2015 r. Regulamin urzędowania sądów powszechnych w związku z art. 2 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki).

Prawomocność orzeczeń

Wyrok SN z dnia 12 października 2017 r., I UK 426/16
Sędzia spraw. R. Spyt

Przyjęcie związania prawomocnym wyrokiem w sprawie o rentę z tytułu niezdolności do pracy (art. 365 § 1 k.p.c.) wymaga zbadania, czy dokonana w nim analiza odnosi się do okoliczności dotyczących stanu zdolności do pracy, które wystąpiły po dacie decyzji organu rentowego (aż do dnia wyrokowania), czy też wyłącznie do tej daty.

Ochrona konkurencji i konsumentów

Uchwała SN z dnia 19 października 2017 r., III UZP 6/17
Sędzia spraw. J. Strusińska-Żukowska

1. Przyłączem kanalizacyjnym w rozumieniu art. 2 pkt 5 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (jednolity tekst: Dz. U. z 2017 r., poz. 328) jest przewód łączący wewnętrzną instalację kanalizacyjną zakończoną studzienką w nieruchomości odbiorcy usług z siecią kanalizacyjną, na odcinku od studzienki do sieci kanalizacyjnej;

2. Przyłączem wodociągowym w rozumieniu art. 2 pkt 6 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (jednolity tekst: Dz. U. z 2017 r., poz. 328) jest przewód łączący sieć wodociągową z wewnętrzną instalacją wodociągową w nieruchomości odbiorcy usług na całej swojej długości.

IV. OPRACOWANIA I ANALIZY

dr Michał Raczkowski

Odpowiedzialność za naruszenie wymagań jakościowych paliw (Notatka do sprawy III SZP 3/17)

I. Przedmiot zagadnienia prawnego

Postanowieniem z dnia 26 czerwca 2017 r., sygn. VI ACa 65/16 Sąd Apelacyjny w W., VI Wydział Cywilny przedstawił Sądowi Najwyższemu – działając na podstawie art. 390 § 1 k.p.c. – zagadnienie prawne do rozstrzygnięcia, ujęte formie pytania,

Czy nałożenie w art. 3 ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o systemie monitorowania i kontrolowania jakości paliw (tj. Dz. U. z 2016 r., poz. 1928 ze zm.) na przedsiębiorcę obowiązku wprowadzania do obrotu paliwa ciekłego spełniającego wymogi jakościowe wynikające z przepisów prawa i penalizacja niewywiązywania się z tego obowiązku jako czynu zawinionego w świetle art. 31 tej ustawy wyłącza możliwość objęcia tego obowiązku przepisem art. 56 ust. 1 pkt 12 ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne (tj. Dz. U. z 2017 r., poz. 220 ze zm.), jeżeli w koncesji nie określono dodatkowych wymogów określających jakość tego paliwa?

Sprawa, na tle której Sąd Apelacyjny powziął powyższą wątpliwość, została zainicjowana odwołaniem A.B. i S.B., prowadzących działalność gospodarczą w zakresie obrotu paliwami ciekłymi w formie spółki cywilnej „AJS” („Skarżący”) od decyzji Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki z dnia 10 czerwca 2014 r., znak OLB-451-10(7)/16024/2014/GS. Decyzją tą nałożono na Skarżących karę pieniężną w kwocie 24.000 zł na podstawie art. 56 ust. 1 pkt 12 ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne („p.e.”) za naruszenie obowiązków wynikających z koncesji (pkt 2.2.1). Naruszenie to polegało na wprowadzeniu do obrotu oleju napędowego w jakości niezgodnej z przepisami rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 9 grudnia 2008 r. w sprawie wymagań jakościowych dla paliw ciekłych (Dz. U. z 2013 r., poz. 1058 ze zm.). W toku przeprowadzonej w dniu 24 października 2012 r. kontroli ujawniono, że przekroczony został parametr odporności paliwa na utlenianie – według jednego z badań paliwo uzyskało wynik 9,5 godziny, według drugiego 8,6 godziny przy wymaganiach jakościowych 20 godzin i przyjętej tolerancji 17,5 godziny.

Wyrokiem z 5 listopada 2015 r., sygn. XVII AmE 109/14, Sąd Okręgowy w W., Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów zmienił zaskarżoną decyzję obniżając nałożoną karę do kwoty 5.000 zł oddalając odwołanie w pozostałym zakresie i rozstrzygając o kosztach. W zakresie niezbędnym dla niniejszej analizy należy stwierdzić, że Sąd Okręgowy nie miał wątpliwości co do możliwości nałożenia na Skarżących kary na podstawie art. 56 ust. 1 pkt 12 P.e. wobec naruszenia przez nich warunku wynikającego z pkt 2.2.1. koncesji. Przewidywał on, że „Koncesjonariuszom

nie wolno czynić przedmiotem obrotu paliw ciekłych, których parametry jakościowe są niezgodne z parametrami wynikającymi z zawartych umów i z norm określonych prawem. W szczególności są oni zobowiązani posiadać ważny dokument określający parametry fizyko-chemiczne paliwa będącego przedmiotem obrotu i wydać na jego podstawie, na żądanie odbiorcy, oświadczenie, we własnym imieniu, o zgodności parametrów jakości dostarczonego paliwa z parametrami wynikającymi z norm określonych prawem lub z zawartej z tym odbiorcą umowy”.

Przy rozpoznawaniu apelacji od tego wyroku Sąd Apelacyjny powziął wątpliwości, które zaowocowały przedstawieniem pytania wyrażonego w sentencji postanowienia. Argumentację, która doprowadziła Sąd Apelacyjny do przedstawienia pytania, pozwalam sobie niniejszym zsyntetyzować.

Sąd Apelacyjny wskazuje od razu, że istotę problemu w sprawie stanowi zastosowanie art. 56 ust. 1 pkt 12 p.e. Przypomina tezy i argumentację, przedstawioną przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 6 października 2011 r., III SK 18/11, w świetle której na podstawie art. 56 ust. 1 pkt 12 p.e. nie można sankcjonować naruszenia obowiązku wynikającego z norm powszechnie obowiązujących, a jedynie tych obowiązków, które wynikają z koncesji. Podkreśla, że wyrok ten stał się podstawą linii orzeczniczej, w której skład zalicza wyroki z 19 listopada 2014 r., III SK 82/13, z dnia 28 stycznia 2015 r., II SK 29/14, z dnia 18 sierpnia 2015 r., III SK 2/15 czy z dnia 22 czerwca 2016 r., III SK 33/15. Wyprowadza z tego wniosek, że w przypadkach – takich jak w postępowaniu apelacyjnym, na tle którego formułuje pytanie – nie ma możliwości nałożenia kary na przedsiębiorcę, albowiem chodzi o obowiązki wynikające z norm powszechnie obowiązujących. Normę tę – jak wynika z uzasadnienia – wyprowadza Sąd Apelacyjny z przepisu art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o systemie monitorowania i kontrolowania jakości paliw („u.s.m.p.”) i wydanych na jej podstawie przepisów wykonawczych. Stanowisko takie zajął Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyrokach z 25 stycznia 2017 r., VI ACa 1744/15 oraz VI ACa 1672/15 oraz z dnia 5 maja 2017 r., VI ACa 1226/15.

W tym miejscu (s. 13 uzasadnienia) Sąd Apelacyjny przechodzi do argumentacji, którą uważam za co najmniej wątpliwą, a która stanowi o istocie dopuszczalności pytania, jako że uzasadnia istnienie przedstawionej w sentencji pytania alternatywy. Zdaniem Sądu Apelacyjnego w orzecznictwie zaprezentowane zostało bowiem także inne podejście do wykładni art. 56 ust. 1 pkt 12 p.e., które umożliwiałoby zastosowanie tej regulacji do oceny zachowania Skarżących. Na dowód jego istnienia Sąd Apelacyjny przytacza trzy judykaty Sądu Najwyższego:

1/ wyrok z dnia 30 września 2011 r., III SK 10/11, w którym Sąd Najwyższy wyraźnie akceptował sankcjonowanie naruszenia koncesji w postaci niezgodności jakości wprowadzanego do obrotu paliwa na podstawie art. 56 ust. 1 pkt 12 p.e.; na podkreślenie zasługuje w tym miejscu data tego orzeczenia w relacji do daty wyroku w sprawie III SK 18/11,

2/ wyrok z dnia 5 lutego 2015 r., III SK 36/14, przy czym, jak uważa Sąd Apelacyjny, Sąd Najwyższy zaakceptował zastosowanie - względem przedsiębiorcy-sprzedawcy paliwa – przepisu art. 56 ust. 1 pkt 12 p.e. Sąd Apelacyjny podkreśla jednak, że Sąd

Najwyższy koncentrował się na zastosowaniu instytucji odstąpienia od wymierzenia kary (art. 56 ust. 6a p.e.)

3/ postanowienie z dnia 27 października 2015 r., III SK 10/15, w którym Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia do rozpoznania skargi kasacyjnej w sprawie analogicznej do niniejszej. Skarga kasacyjna pochodziła od powoda i wywiedziona została od wyroku oddalającego apelację powoda od wyroku SOKiK, w którym oddalone zostało odwołanie powoda.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego z tych orzeczeń „wynika wyraźnie, że mimo przedstawionej wykładni art. 56 ust. 1 pkt 12 p.e. Sąd Najwyższy – chociaż nie dokonując wprost wykładni tego przepisu w tych sprawach – dopuścił możliwość penalizacji na jego podstawie naruszenia warunku koncesji analogicznego jak w niniejszej sprawie”. Pozwalam sobie zacytować ten fragment uzasadnienia pytania, zwracając uwagę na zestawienie „wynika wyraźnie (..) - nie dokonując wprost wykładni (..)” (s. 15). Taki wniosek prowadzi Sąd Apelacyjny do zdecydowanego wyrażenia poglądu, że „mamy do czynienia z wyraźną sprzecznością w orzecznictwie” (s. 15), przy czym sprzeczności tej upatruje Sąd Apelacyjny z jednej strony w stanowiskach tego sądu przywołanych wcześniej a z drugiej strony – w przywołanych orzeczeniach Sądu Najwyższego.

W dalszym wywodzie Sąd Apelacyjny wskazuje, że ustawa o systemie monitorowania i kontrolowania jakości paliw przewiduje sankcję karną m. in. za wprowadzanie do obrotu paliw nie spełniających wymagań jakościowych w niej określonych. Sąd Apelacyjny ukazuje różnice między zobiektywizowaną odpowiedzialnością administracyjną a odpowiedzialnością karną na zasadzie winy. W inny sposób nie jestem w stanie zsyntetyzować argumentów, przedstawionych – w mojej ocenie – w sposób nieuporządkowany w uzasadnieniu pytania (s. 18 – 19). W każdym razie – jak się wydaje – to różnica między oboma typami odpowiedzialności ma rodzić wątpliwość interpretacyjną, wyrażającą się w pytaniu, czy ukształtowanie obowiązku dotrzymania parametrów jakościowych paliwa w świetle art. 3 u.s.m.p. i przepisów wykonawczych, sankcjonowane w art. 31 u.s.m.p., wyłącza możliwość objęcia tego obowiązku sankcją na podstawie art. 56 ust. 1 pkt 12 p.e.

II. Analiza prawna

A. Przedstawione zagadnienie jako zagadnienie prawne w rozumieniu art. 390 k.p.c.

W mojej ocenie przedstawione pytanie – wraz z uzasadnieniem – nie wykazuje cech istotnego zagadnienia prawnego, które uzasadniałoby udzielenie odpowiedzi przez Sąd Najwyższy. Zostało ono zbudowane na dwóch wadliwych twierdzeniach, w świetle których:

1/ istnieje rozbieżność w orzecznictwie Sądu Najwyższego co do możliwości sankcjonowania na podstawie art. 56 ust. 1 pkt 12 p.e. zachowań, polegających na niewykonaniu przez przedsiębiorcę obowiązków wynikających z przepisów powszechnie obowiązujących jako obowiązków wynikających z koncesji.

2/ istnieje jakakolwiek podstawa prawna do zakładania, że sankcja karna, przewidziana w art. 31 u.s.m.p. wyklucza możliwość zastosowania sankcji administracyjnej na podstawie art. 56 ust. 1 pkt 12 p.e.

Pierwsze z wymienionych twierdzeń uważam za nieprawdę, albowiem nie zachodzi w mojej ocenie rozbieżność w orzecznictwie Sądu Najwyższego co do wykładni art. 56 ust. 1 pkt 12 p.e. a w konsekwencji – możliwości jego zastosowania w niniejszej sprawie. Jak przyjął Sąd Najwyższy w uzasadnieniu postanowienia z dnia 12 sierpnia 2009 r., II PZP 8/09, Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia na podstawie art. 390 § 1 k.p.c. może być przedstawione tylko takie zagadnienie prawne, które dotyczy wykładni przepisów prawa mających niewątpliwie zastosowanie w ustalonym stanie faktycznym sprawy. Brak podstaw do wysuwania wątpliwości wykazuję w uwagach lit. B poniżej.

Brak rozbieżności, a co za tym idzie – konieczność stosowania wąskiego rozumienia art. 56 ust. 1 pkt 12 p.e. – wyklucza możliwość zastosowania sankcji administracyjnej do zachowania Skarżących z Innych względów niż przedstawione w sentencji pytania. Nie mamy zatem do czynienia z pytaniem do rozstrzygnięcia (por. np. postanowienie SN z dnia 21 sierpnia 2014 r., III CZP 44/14), bo nie istnieje realna alternatywa w zakresie możliwych odpowiedzi.

Niemniej jednak wadliwości pytania upatruję także w braku jakichkolwiek argumentów prawnych zawartych w uzasadnieniu postanowienia, które miałyby przemawiać za niedopuszczalnością kumulacji sankcji karnej i administracyjnej, co stanowi istotę przedstawionego pytania. Jak wielokrotnie wskazywał Sąd Najwyższy (por. np. postanowienie z dnia 20 października 2010 r., III CZP 68/10) na sędzie drugiej instancji spoczywa więc obowiązek szczegółowego uzasadnienia, na czym polegają jego wątpliwości i dlaczego uważa je za poważne oraz wykazania, że stwierdzone przezeń poważne wątpliwości prawne pozostają w związku przyczynowym z rozstrzygnięciem sprawy.

Wymagań takich nie spełnia uzasadnienie pytania przedstawione przez Sąd Apelacyjny. Za co najmniej nieadekwatne uważam wywody o różnicach między odpowiedzialnością karną i administracyjną. Z różnic tych Sąd Apelacyjny nie wywodzi jakichkolwiek argumentów, przemawiających za pierwszeństwem odpowiedzialności karnej i tym samym wykluczeniem odpowiedzialności administracyjnej. Przygotowanie niniejszej analizy w ujęciu merytorycznym dotyczącym tak rozumianego zbiegu pozostaje trudne i wpływa na ograniczony jej zakres. Zmusza to bowiem do poszukiwania argumentów prawnych wykraczających poza wywód przedstawiony w uzasadnieniu pytania.

B. Rozbieżność w wykładni art. 56 ust. 1 pkt 12 p.e.

W ocenie Sądu Apelacyjnego doszło do powstania w judykaturze rozbieżności co do wykładni art. 56 ust. 1 pkt 12 p.e. Z jednej strony Sąd Apelacyjny ukazuje linię orzecniczą, zapoczątkowaną wyrokiem w sprawie III SK 18/11, z drugiej strony – przedstawia trzy orzeczenia, które – w jego odbiorze – negują tę linię stanowiąc przeciwną linię orzecniczą.

Poszukując cech linii orzeczniczej, co będzie służyło także ocenie rzeczywistego istnienia zakładanej przez Sąd Apelacyjny rozbieżności, zasadne wydaje się sięgnięcie do prób syntetycznego ujmowania pojęcia „linii orzeczniczej”. F. Przybylski-Lewandowski (Uwagi o pojęciu „linia orzecznicza”, Gdańskie Studia Prawnicze, t. XIV, 2005, s. 167 i nast.) za linię orzeczniczą uważa: a/ kilka rozstrzygnięć (Autor ma wątpliwości, czy wystarczy dwa orzeczenia), b/ zapadłych w analogicznych okolicznościach faktycznych, c/ w pewnym okresie czasu, d/ w których wybrano tę samą podstawę prawną, e/ w taki sam sposób ustalono jej znaczenie i f/ które wywołały takie same konsekwencje prawne.

Cechy te uprawniają w mojej ocenie do przypisywania linii orzeczniczej względnego charakteru. Może się bowiem okazać, że poszczególne orzeczenia różnią się między sobą jedynie co do niektórych z wymienionych cech. Z problemem takim mamy do czynienia w niniejszym przypadku. Niekiedy pogląd na określony problem okazuje się na tyle skomplikowany, że potrafią powstać dwie lub więcej równoległych linii orzeczniczych (por. też F. Przybylski-Lewandowski, s. 171).

Niewątpliwie orzeczenia, przywołane przez Sąd Apelacyjny na dowód istnienia dwóch kierunków wykładni, zapadły w określonej liczbie i w analogicznych okolicznościach faktycznych. Niemniej jednak, sięgając do kolejnego kryterium – kryterium czasu – należy poddać w wątpliwość metodologiczną rzetelność argumentacji Sądu Apelacyjnego.

Na dowód istnienia linii orzeczniczej w przedmiocie węższego rozumienia pojęcia „obowiązku wynikającego z koncesji” Sąd Apelacyjny słusznie wskazuje na wyrok z dnia 6 października 2011 r., III SK 18/11 jako jej początek. Natomiast na dowód istnienia poglądu przeciwnego przytacza – jako pierwszy – wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 września 2011 r., III SK 10/11, a więc pochodzący sprzed daty wydania wyroku w sprawie III SK 18/11. O ile jest rzeczą oczywistą, że przed ukształtowaniem się określonego poglądu na sprawę, pojawiają się odmienne jej oceny, o tyle nie mogą one negować istnienia linii orzeczniczej. Argumentację tego rodzaju podnosi Sąd Najwyższy w uzasadnieniu postanowienia składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 27 czerwca 2014 r., III CZP 2/14, wskazując na możliwość kształtowania się linii orzeczniczej w czasie i niezasadność sięgania do rozstrzygnięć, zapadających na etapie ścierania się poglądów.

Wracając do niniejszej sprawy, za nieuczciwe uważam także działanie Sądu Apelacyjnego, w ramach którego wylicza on – spośród orzeczeń Sądu Apelacyjnego – jedynie te, zapadłe w 2017 r., w których Sąd Apelacyjny przyjął wąskie rozumienie pojęcia obowiązków wynikających z koncesji w rozumieniu art. 56 ust. 1 pkt 12 p.e. Da się bowiem wskazać – także w wymienionych przez Sąd Apelacyjny wypowiedziach Sądu Najwyższego – przypadki, w których Sąd Apelacyjny we wcześniejszym okresie akceptował odmienną, szeroką, wykładnię art. 56 ust. 1 pkt 12 p.e. (por. np. orzeczenie Sądu Apelacyjnego w Warszawie w sprawie, zakończonej następnie wyrokiem SN z dnia 18 sierpnia 2015 r., III SK 2/15).

Sąd Apelacyjny jest zatem niekonsekwentny i powinien dopatrywać się daleko głębszych rozbieżności w orzecznictwie, uwzględniając także swój własny dorobek. Nie ma oczywiście podstaw dla tego rodzaju działania, chodzi bowiem o rozsądne

zakreślenie ram czasowych dla linii orzeczniczej. Jeśli zatem Sąd Apelacyjny ogranicza się do wskazania wyłącznie swoich najnowszych rozstrzygnięć, powinien w ten sam sposób podejść do rozstrzygnięć Sądu Najwyższego. Stanowisko takie nie pozwala zatem odwoływać się do wyroku w sprawie III SK 10/11 jako poglądu odmiennego od wyrażonego w linii zapoczątkowanej wyrokiem III SK 18/11.

Sięgając do kolejnych kryteriów istnienia linii orzeczniczej, należy odwołać się także do kwestii jednakowej podstawy prawnej orzeczenia. Ma on szczególne znaczenie w przypadku judykatury Sądu Najwyższego. Po pierwsze, w przypadku rozważania okoliczności uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, Sąd Najwyższy bada jedynie te okoliczności, które skarżący ujmuje w skardze (art. 3984 § 2 k.p.c.). Należy zatem podkreślić, że w postanowieniu w sprawie III SK 10/15 Sąd Najwyższy oceniał dopuszczalność przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na przedstawione w skardze okoliczności. Skarżący wskazywał, że w sprawie występuje szereg istotnych – jego zdaniem – zagadnień prawnych. Wskazał także, że skarga jest oczywiście uzasadniona, nie podał jednak – jak to jest wymagane – żadnych okoliczności które za tym przemawiają. Ponieważ zagadnienie prawne także nie dotyczyło dopuszczalności stosowania art. 56 ust. 1 pkt 12 p.e., nie można wywodzić zbyt daleko idących wniosków z rozstrzygnięcia o odmowie przyjęcia skargi do rozpoznania.

Z kolei na etapie jej merytorycznego rozpoznania Sąd Najwyższy rozpoznaje sprawę w granicach zaskarżenia oraz w granicach jej podstaw (art. 39813 § 1 k.p.c.). Godzi się zatem zauważyć, że w sprawie, zakończonej wyrokiem SN z dnia 5 lutego 2015 r., III SK 36/14, w podstawach skargi kasacyjnej skarżący – Prezes URE – wytknął naruszenie art. 56 ust. 6a p.e. w zw. z art. 355 § 2 k.c. Wykładni art. 56 ust. 6a p.e. poświęcony został zatem wywód uzasadnienia wyroku Sądu Najwyższego. Z uwagi na granice skargi kasacyjnej Sąd Najwyższy nie wypowiedział się co do zastosowania art. 56 ust. 1 pkt 12 p.e. Odwołanie się do wąskiej wykładni tego przepisu mogłoby wprawdzie uzasadniać oddalenie skargi kasacyjnej. Trzeba jednak mieć na względzie, że przyjęcie stanowiska o braku możliwości nałożenia kary i tak uniemożliwiłoby dalej idącą ingerencję w wyrok sądu II instancji z uwagi na ograniczenia w orzekaniu na niekorzyść skarżącego (art. 384 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ k.p.c.).

W każdym razie, ani w postanowieniu w sprawie III SK 10/15, ani w wyroku w sprawie III SK 26/14, Sąd Najwyższy nie wypowiedział się co do znaczenia art. 56 ust. 1 pkt 12 p.e. Tymczasem właśnie odmienne rozumienie tych samych norm stanowi o istocie rozbieżności w orzecznictwie podczas gdy rozumienie tożsame – o istnieniu linii orzeczniczej. Tytułem przykładu można wskazać, że na tle art. 3989 § 1 pkt 2 k.p.c. Sąd Najwyższy dopatruje się rozbieżności w orzecznictwie, gdy te same przepisy prawne zostają wyłożone lub zastosowane w sposób prowadzący do wydania odmiennych orzeczeń albo innych decyzji procesowych (np. postanowienie z dnia 17 czerwca 2015 r., III CSK 59/15).

Rozbieżność występująca w takiej postaci, ma zawsze charakter prawny. Da się bowiem – na podstawie różnych ocen stanu prawnego wyrażanych w poszczególnych rozstrzygnięciach – przeprowadzić analizę prawną przy pomocy metod prawniczych, zważyć poszczególne argumenty przemawiające za odmiennymi

interpretacjami i próbować zaproponować ich rozstrzygnięcie. Nie da się natomiast w niniejszym postępowaniu odnaleźć – nie pokazuje tego w szczególności Sąd Apelacyjny – jakie argumenty miałyby przemawiać za odstępniem od wąskiej interpretacji art. 56 ust. 1 pkt 12 p.e. Wynika to między innymi z wadliwego pojmowania przytoczonych orzeczeń – pojmowania ich jako wyrazu odmiennej linii orzeczniczej – choć wprost w żadnym z nich na temat wykładni ostatnio wymienionego przepisu Sąd Najwyższy się nie wypowiadał.

W tym kontekście fakt, że cytowane orzeczenia pośrednio prowadziły do utrzymania w mocy rozstrzygnięć Sądu Apelacyjnego, przyjmujących wadliwą wykładnię omawianego przepisu, nie może świadczyć o istnieniu przeciwnej linii orzeczniczej. Okoliczność tego rodzaju wymagałaby współistnienia innych dowodów na istnienie takiej linii, których – jak wynika z dotychczasowego wyводу – brakuje.

Reasumując, oceniam, że nie ma podstaw do formułowania tezy, w świetle której w sprawie, na tle której sformułowane zostało pytanie, istniały podstawy do stosowania art. 56 ust. 1 pkt 12 p.e. Świadczy to jednak o wadliwości całego pytania i wydaje się uniemożliwiać udzielenie na nie odpowiedzi.

C. Zbieg odpowiedzialności karnej z odpowiedzialnością administracyjną w przypadku niedotrzymania parametrów jakościowych paliwa

Zakładając, że istnieje możliwość rozważania *meriti* przedstawionego przez Sąd Apelacyjny pytania, jego istotę odczytuję jako pytanie, czy przepis art. 31 u.s.m.p. w zw. z art. 3 u.s.m.p. wyklucza zastosowanie sankcji za naruszenie art. 56 ust. 1 pkt 12 p.e. Chodzi zatem o kwestię, czy istnienie w tym przypadku normy nakładającej sankcję karną uniemożliwia (cokolwiek miałyby to znaczyć) zastosowanie normy przewidującej sankcję administracyjną.

Wywody Sądu Apelacyjnego są dla mnie w tym zakresie jasne tylko o tyle, o ile wskazuje on na niektóre różnice między oboma rodzajami odpowiedzialności. W żadnym miejscu uzasadnienia pytania nie znajduję jednak argumentacji, która przemawiałaby za – lub przeciwko – dopuszczalności kumulatywnego zastosowania w tym przypadku obu rodzajów odpowiedzialności czy też – jak wskazuje sama treść pytania – przyznania pierwszeństwa odpowiedzialności karnej.

Nie ma co do tego wyraźnego rozstrzygnięcia w żadnej z ustaw. Wnioski można natomiast próbować wywodzić z historycznych i systemowych przemian uregulowań ujętych w ustawie o systemie monitorowania i kontrolowania jakości paliw. Ustawa ta – w brzmieniu obowiązującym do 14 października 2014 r. – zawierała wyłącznie sankcje karne za naruszenie obowiązków w niej przewidzianych. Nowelizacja dokonana ustawą z dnia 11 lipca 2014 r. o zmianie ustawy o systemie monitorowania i kontrolowania jakości paliw i niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1088) polegała – między innymi – na wprowadzeniu, równoległe do odpowiedzialności karnej, sankcji administracyjnych za naruszenie obowiązków wynikających z ustawy.

Dla niniejszych rozważań istotne pozostaje uchylene treści art. 31a ustawy w relacji do brzmienia art. 35a pkt 4 wprowadzonego do ustawy w ramach tej nowelizacji. Przed 14 października 2014 r. niezamieszczenie czytelnych informacji dotyczących

zawartości biokomponentów w paliwach ciekłych wprowadzanych do obrotu na tej stacji podlegało karze grzywny. Odpowiedzialność karna za takie zachowanie została jednak zastąpiona odpowiedzialnością administracyjną w ramach przywołanego już art. 35a pkt 4 ustawy. W uzasadnieniu projektu ustawy (druk Sejmu VI kadencji, nr 2087, cz. II, pkt 9) wskazuje się jedynie, że sankcja administracyjna stanowi „najbardziej odpowiednią formę” sankcjonowania niewykonania tego obowiązku.

Można pokusić się w tym miejscu o argumentację o charakterze systemowym. Ujęcie w ustawie o systemie monitorowania i kontroli jakości paliw odrębnego rozdziału poświęconego sankcjom administracyjnym stanowi wyraz dążenia ustawodawcy do kompleksowego uregulowania różnych rodzajów sankcji w jednej ustawie. Z tego, systemowego argumentu, można byłoby wywodzić brak podstaw do stosowania sankcji administracyjnych przewidzianych w Prawie energetycznym.

Zmianę tę należy jednak w mojej ocenie przede wszystkim tłumaczyć chęcią uniknięcia nakładania podwójnej sankcji za to samo zachowanie – sankcji karnej i sankcji administracyjnej. Jest to oczywiście jedynie uzasadnienie o charakterze historycznym. Zmiana dokonana w 2014 r. może jedynie pośrednio potwierdzać interpretację, dokonywaną w odniesieniu do stanu prawnego obowiązującego w roku 2012 – a dokładnie 24 października tego roku, tj. momentu dokonywania kontroli Skarżących. W świetle tej interpretacji nie byłoby dopuszczalne sankcjonowanie tego samego zachowania karą o charakterze penalnym i karą o charakterze administracyjnym. Istnienie sankcji karnej w świetle tego argumentu wyłączałoby dopuszczalność takiej wykładni art. 56 ust. 1 pkt 12 p.e., która umożliwiałaby objęcie działania Skarżących karą wynikającą z tego przepisu.

Stanowiłoby to realizację zasady *ne bis in idem*, wywodzonej przez Trybunał Konstytucyjny z zasady demokratycznego państwa prawnego, art. 2 Konstytucji, za element konstytucyjnego prawa do obrony, art. 42 ust. 2 Konstytucji, i konstytucyjnego prawa do sądu, art. 45 ust. 1 Konstytucji (takie podstawy tej zasady wskazuje Trybunał Konstytucyjny w pkt 7.1 uzasadnienia wyroku z dnia 21 października 2015 r., P 32/12).

Zasada ta służyła Trybunałowi Konstytucyjnego przez szereg lat do wykluczania w swoim orzecnictwie dopuszczalności równoległego stosowania sankcji administracyjnej i sankcji karnej za to samo zachowanie osoby fizycznej. Dla przykładu w wyroku z dnia 29 kwietnia 1998 r., K 17/97 Trybunał uznał, że stosowanie wobec tej samej osoby, za ten sam czyn sankcji administracyjnej, określanej przez zaskarżoną ustawę jako "dodatkowe zobowiązanie podatkowe" i odpowiedzialności za wykroczenia skarbowe w postępowaniu przed finansowymi organami orzekającymi narusza zasadę państwa prawa wyrażoną w art. 2 konstytucji. Kumulowanie odpowiedzialności administracyjnej i odpowiedzialności za wykroczenia skarbowe stanowi bowiem wyraz nadmiernego fiskalizmu i nie uwzględnia w żadnym stopniu interesu podatnika, który poniósł wskazaną karę administracyjną. Ta sama relacja opłaty dodatkowej i sankcji wykroczeniowej stanowiła przedmiot oceny – i analogicznych wniosków – w wyroku z dnia 4 września 2007 r., sygn. P 43/06.

W ramach opisywanej linii orzecniczej przytoczyć wypada także wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 18 listopada 2010 r., P 29/09. W wyroku tym

Trybunał oceniał dopuszczalność równoległego sankcjonowania uchybienia obowiązku odprowadzania składek do Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i Funduszu Ubezpieczeń Zdrowotnych – na podstawie art. 218 § 1 k.k. a także na podstawie art. 24 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych. Pierwsza z norm przewidywała za tego rodzaju działanie sankcję karną, druga – opłatę dodatkową w wysokości do 100% nieopłaconych składek.

W uzasadnieniu tego wyroku Trybunał potwierdził istnienie w polskim porządku prawnym zasady *ne bis in idem*, wywodząc ją także z art. 4 ust. 1 Protokołu nr 7 do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonego dnia 22 listopada 1984 r. w Strasburgu (Dz. U. z 2003 r. Nr 42, poz. 364) oraz art. 14 ust. 7 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych, otwartego do podpisu w Nowym Jorku dnia 19 grudnia 1966 r. (Dz. U. z 1977 r., Nr 38, poz. 167). Biorąc pod uwagę te uregulowania i dotychczasowy dorobek orzeczniczy Trybunału w uzasadnieniu tego wyroku także przyjęto (pkt 4.4), że dodatkowa opłata z tytułu nieopłacenia lub opłacenia w zaniżonej wysokości składek na ubezpieczenie społeczne lub zdrowotne bądź innych składek pobieranych przez ZUS jest środkiem prawnym o charakterze represyjnym (karno-administracyjnym), którego stosowanie obok kar za przestępstwo lub za wykroczenie powinno być oceniane w świetle zasady *ne bis in idem*.

Istotną zmianę tej linii orzeczniczej stanowi jednak wyrok TK z dnia 21 października 2015 r., P 32/12. W sentencji tego wyroku Trybunał uznał, że art. 89 ust. 1 pkt 2 i ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 19 listopada 2009 r. o grach hazardowych (Dz. U. z 2015 r. poz. 612 i 1201) w zakresie, w jakim zezwalają na wymierzenie kary pieniężnej osobie fizycznej, skazanej uprzednio prawomocnym wyrokiem na karę grzywny za wykroczenie skarbowe z art. 107 § 4 ustawy z dnia 10 września 1999 r. - Kodeks karny skarbowy (Dz. U. z 2013 r. poz. 186, ze zm.), są zgodne z wywodzoną z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej zasadą proporcjonalnej reakcji państwa na naruszenie obowiązku wynikającego z przepisu prawa.

Jak widać już z samej sentencji wyroku, Trybunał nie przełamuje w pełni dotychczasowej linii orzeczniczej, uznaje jednak, że w niektórych wypadkach – uwzględniając zasadę proporcjonalności – możliwe okazuje się dublowanie sankcji karnej i administracyjnej.

W szerokim uzasadnieniu Trybunał podkreśla zasadnicze różnice między administracyjną karą pieniężną a karą grzywny, zaliczając do nich (pkt 6.1 uzasadnienia):

- 1/ przymuszający charakter kary administracyjnej i odwetowy charakter grzywny,
- 2/ zakres oddziaływania na wszelkie podmioty – osoby fizyczne i prawne – w przypadku kar administracyjnych i ograniczony do osób fizycznych zasięg oddziaływania grzywien,
- 3/ mniejszą dolegliwość sankcji administracyjnych aniżeli sankcji karnych gdy idzie o ich skutki prawne (w szczególności możliwość zastosowania środków karnych czy też skutki prawomocnego ukarania do momentu prawomocnego zatarcia skazania wynikające z szeregu norm szczególnych)

Jak wskazuje Trybunał w dalszym wywodzie, w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego podstawowym kryterium odróżniania sankcji karnych i sankcji administracyjnych jest zasadnicza (główna) funkcja, przesądzająca o istocie sankcji, która może oprócz tego realizować inne funkcje i cele. Trybunał za główną funkcję sankcji karnej uznaje represję, czyli odpłatę za popełniony czyn, natomiast w przypadku sankcji administracyjnej jako główną funkcję wskazuje szeroko rozumianą prewencję. Trybunał dostrzega poza główną funkcją sankcji administracyjnej, czyli prewencją, również jej funkcję dopełniającą lub uboczną, którą określa jako represyjną. Zarówno sankcja administracyjna, jak i sankcja karna pełnią funkcje represyjną i prewencyjną z tym, że w przypadku sankcji karnej funkcja represyjna jest funkcją główną, o tyle w przypadku sankcji administracyjnych funkcją główną jest funkcja prewencyjna.

W dalszej części wyводу (pkt 7.3. uzasadnienia) Trybunał odniósł się, co wypada podkreślić, do specyfiki kary pieniężnej wynikającej z art. 89 ustawy o grach hazardowych. Podzielił przedstawione przez Radę Ministrów stanowisko, że rekompensuje ona nieopłacony podatek od gier i inne należności uiszczane przez legalnie działające podmioty. Celem kary nie jest więc odpłata za popełniony czyn, co charakteryzuje sankcje karne, ale przede wszystkim restytucja niepobranych należności i podatku od gier, a także prewencja. Kara pieniężna jest więc reakcją ustawodawcy na fakt czerpania zysków z nielegalnego urządzania gier hazardowych przez podmioty nieodprowadzające z tego tytułu podatku od gier, należności i opłat.

Podsumowując wywody w części dotyczącej równoległego stosowania odpowiedzialności karnej i administracyjnej (pkt 7.5 uzasadnienia) uznał Trybunał, że kumulacja taka nie narusza zakazu *ne bis in idem*, ponieważ administracyjna kara pieniężna nie jest sankcją karną. Kumulacja administracyjnej kary pieniężnej i kary grzywny wobec tego samego sprawcy naruszenia prawa za ten sam czyn, nienaruszająca zakazu *ne bis in idem*, jest dopuszczalna tylko i wyłącznie wtedy, gdy czyni zadość zasadzie proporcjonalnej reakcji państwa na naruszenie obowiązku wynikającego z przepisu ustawy. Odwołując się do tej zasady (pkt 8 uzasadnienia) dochodzi do wniosku, że w niniejszym przypadku zastosowanie dwóch sankcji w przypadku zachowania polegającego na urządzaniu gry na automatach poza kasynem gry nie narusza zasady proporcjonalności.

Oceniając całość wywodów Trybunału i rozważając możliwość ich zastosowania w celu udzielenia odpowiedzi na pytanie Sądu Apelacyjnego, należy przede wszystkim zauważyć, że byłoby to możliwe jedynie w ramach prokonstytucyjnej wykładni art. 31 u.s.m.p. i art. 56 ust. 1 pkt 12 p.e. Sąd Najwyższy, nie mając możliwości eliminacji jakiegokolwiek normy z porządku prawnego, może dokonać takiej ich wykładni, która zapewnia zgodność z ustawą zasadniczą. W tym konkretnym przypadku (potencjalnego zbiegu odpowiedzialności) odwołanie się do zasady *ne bis in idem* wzmacnia jedynie przedstawioną wcześniej linię orzecniczą Sądu Najwyższego, z której wynika nakaz wąskiego interpretowania art. 56 ust. 1 pkt 12 p.e. Wykładnia rozszerzająca byłaby co najmniej wątpliwa z punktu widzenia zasady *ne bis in idem*.

Przyjęcie innego stanowiska nie tylko wymagałoby przeprowadzenia analizy proporcjonalności i przełamania linii orzeczniczej zapoczątkowanej wyrokiem III SK 18/11, ale także nie prowadziłoby do udzielenia odpowiedzi na pytanie przedstawione przez Sąd Apelacyjny. Przypomnę, że zakłada ono, iż istnieje pierwszeństwo odpowiedzialności karnej, która miałaby wyłączać możliwość stosowania kary na podstawie art. 56 ust. 1 pkt 12 p.e. Pierwszeństwa tego rodzaju nie jestem w stanie uzasadnić. Odwołując się do przytoczonych rozstrzygnięć Trybunału Konstytucyjnego, pragnę wskazać na sentencję wyroku z dnia 18 listopada 2010 r., P 29/09. Trybunał pozbawił w nim mocy obowiązującej obie normy naruszające zasadę *ne bis in idem* – zarówno sankcję karną (art. 218 § 1 k.k.) jak i administracyjną (art. 24 ust. 1 ustawy systemowej). W pozostałych orzeczeniach Trybunał pozbawiał mocy obowiązującej jedynie normy statuujące odpowiedzialność administracyjną, co jednak – jak rozumiem – wynikało z granic pytań przedstawionych w obu sprawach. Nie dostrzegam natomiast innej, merytorycznej podstawy, do przyznawania – w przypadku naruszenia zasady dublowania odpowiedzialności za to samo zachowanie – pierwszeństwa odpowiedzialności karnej.

III. Wnioski

Podsumowując powyższe rozważania, nie dostrzegam możliwości sformułowania alternatywy, przedstawionej w pytaniu. W orzecznictwie Sądu Najwyższego nie zaszły rozbieżności w wykładni art. 56 ust. 1 pkt 12 p.e., które uzasadniałyby zasadność rozważania stosowania tej normy w przypadku naruszenia przez przedsiębiorcę-sprzedawcę paliw norm jakościowych tego paliwa wynikających z przepisów powszechnie obowiązujących.

Nawet jednak odrzucając to założenie, uzasadnienie pytania nie zawiera argumentów, które w dostateczny sposób wykazywałyby występowanie w sprawie poważnej wątpliwości w wykładni prawa.

Przedstawiona w ostatniej części notatki argumentacja, zastępująca braki w uzasadnieniu pytania, wydaje się także potwierdzać brak możliwości i zasadności sformułowania wątpliwości przedstawionej w pytaniu. Argumenty o charakterze konstytucyjnym przemawiają przeciwko szerokiemu wykładaniu art. 56 ust. 1 pkt 12 p.e. w zbiegu z unormowaniami karnymi ustawy o systemie kontrolowania i monitorowania jakości paliw. Potwierdzają tym samym prawidłowość zawężającej interpretacji wymienionej normy ustawy – Prawo energetyczne, utrwalonej w ramach linii orzeczniczej zapoczątkowanej w wyroku w sprawie III SK 18/11.